

**ALISHER NAVOIY ISHLARI VA ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR
ISHLARI BO‘YICHA YANGI TADQIQOTLAR**

Zikiryoieva Go‘zal To‘raqulovna

*Samarqand viloyati Narpay tumani 64-maktabning ona tili va adabiyot fani
o‘qituvchisi*

ANNOTATSIYA

Maqolada o‘zbeklarning buyuk ajdodlari Alisher Navoiy va Zahiriddin Muhammad Bobur haqida so‘z boradi.

Kalits o‘zlar: *adabiyot, yozuvchi, shoir, davlat arbobi, she‘rlar, qo‘lyozmalar, sulola, kitoblar, asarlar ,ajdod*

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются величайшие предки узбеков Алишер Навои и Захируддин Мухаммад Бабур

Ключевые слова: *литература, писатель, поет, государственный деятель, стихи, рукопись, династия, книги, произведения, родоначальник.*

ANNOTATION

The article discusses the greatest ancestors of Uzbeks',Alisher Navoi and Zahiruddin Muhammad Babur

Key words : *literature, writer, poet, statesman, poems, manuscripts, dynasty, books, works, ancestor*

O‘zbek adabiyoti buyuk yozuvchi va shoirlarga boy. Yozma asarlarning aksariyati O‘rta Osiyodagi o‘zbek xalqi tomonidan yaratilgan bo‘lib, ularning aksariyati O‘zbekistonda, ozroq qismi esa Afg‘oniston, Tojikiston va Qirg‘izistonda

yashagan. 19-asrning 9—2-yarmi. Bu davrda ko‘plab adabiy asarlar yaratildi, ayniqsa, ularning aksariyati turkiy imperatorlar, podshohlar, sultonlar va amirlar homiyligida edi. Turkiston nomi bilan mashhur bo‘lgan mintaqa – bu hududga bugungi O‘zbekiston hamda uning atrofidagi qator davlatlar – Qoraxoniylar (10—13-asrlar), Temuriylar (14—16-asrlar) Temur (Temur, Shohrux, Ulug‘bek, Husayn Boyqaro va Hindistondagi Mo‘g‘ullar sulolasining asoschisi Bobur, 19-asrda Qo‘qon xonligi hukmdori Umarxon.

Buyuk shoir, mutafakkir va davlat arbobi Alisher Navoiy 1441-yil 9-fevralda Hirot shahrida tug‘ilgan. O‘sha paytda Hirot Amir Temur tuzgan Moverannahr davlati tarkibiga kiruvchi Xuroson viloyatining markazi edi. Uning to‘liq ismi Nizomiddin Mir Alisher edi. Qolaversa, bo‘lajak adib Xurosonning bo‘lajak hukmdori Husayn Boyqaroning do‘sti edi. Qiziquvchanligi tufayli 10-12 yoshida she‘r yoza boshlagan. Navoiyning zamondoshi, tarixchi Xondamir, mashhur o‘zbek shoiri ma‘lumotlariga ko‘ra. Lutfiy keksaygan chog‘ida Navoiy ismli bolani uchratib qoladi va uning shoirlik iste‘dodini yuksak baholaydi. u mamlakatning madaniy va ilm-fan ziyolilariga katta yordam ko‘rsatdi va katta mulk egasi bo‘ldi.

1480-yillarda Mir Alisher o‘z mablag‘lari hisobidan Hirot va mamlakatning boshqa viloyatlarida bir qancha madrasalar, 40 ta rabot, 17 ta masjid, 10 ta so‘fiylar uyi, 9 ta hammom, 9 ko‘prik qurdirtdi... Alisher Navoiy ijodi juda ajoyib. Olti g‘azalining hajmi 60 000 misraga yaqindir. Xuddi shunday 1483-1485 yillarda Navoiy “Xamsa”ni (jumladan 5 xil doston, 50 000 bayt) yaratdi, u “Hayrat ul-abror” (“Hayrat ul-abror”) kabi she‘rlardan iborat. Solihlarning chalkashligi”) “Farhod va Shirin” (Farhod va Shirin), “Layli va Majnun”, “Sab‘ai sayyor” (“Yetti sayyora”) va “Saddi Iskandariy” (“Iskandar devori”). Nizomiddin Mir Alisherning “Arbain” (Qirq to‘rtlik), “Munajot” (“Allohga iltijo”) diniy asarlari ham nashr etilgan. Alisher Navoiy 1501-yil 3-yanvarda Hirotida uzoq davom etgan kasallikdan zaiflashib vafot etgan. .Uning asarlari o‘nlab tillarga tarjima qilingan, qo‘lyozmalari, shuningdek, kitoblari dunyoning eng yirik kutubxonalarida saqlanadi.

Eng buyuk o‘zbek shoiri, faylasuf, tarixchi, davlat arbobi Zahiriddin Muhammad Bobur 1483-yil 14-fevralda Andijonda tug‘ilgan. Zahiriddin Muhammad Bobur

Boburiylar sulolasi va saltanatining asoschisi, Farg‘ona hukmdorining o‘g‘li va Amirning nabirasi edi. Temur. Boburning ilmiy asarlari orasida sharq metrikasi aruz nazariyasini tavsiflovchi “Aruz haqida risola” (1523-25) alohida o‘rin tutadi. 1521 yilda u “Mubayyin” falsafiy-diniy asarini yozadi. islom shariatining 5 asosini yoritib bergan. Boburning adabiy merosi rang-barang va boy. Uning lirik asarlari “Kobul devoni”da (1519), undan keyin “Hind devoni”da (1529-30) jamlangan. U ko‘proq she‘rlar yozgan. Sharq she‘riyatining 10 dan ortiq janrlari.

She‘rlarida uning shaxsiy hayoti, kechinmalari va muhiti, tarixiy voqealar o‘z aksini topgan. She‘rlarining umumiy miqdori 400 dan ortiq. 119 tasi “G‘azal” uslubida yozilgan bo‘lsa, 231 tasi “Ruboiy”dir. “Boburnoma”da buyuk temuriylar tarixi, buyuk davlat barpo etish uchun kurash (1494-1529 yillar voqealari) aks ettirilgan. Fanlar akademiyasi Sharqshunoslik institutida “Boburnoma”ning 10 dan ortiq qo‘lyozma nusxalari saqlanmoqda. fors (1586), golland (1705), ingliz (1826), frantsuz (1871), turk (1940) va rus (1942) tillariga tarjima qilingan. Bobur o‘sha yili soliqqa oid “Mubayyin-l-zakot” kitobini ham yaratdi. Uning “Harb ishi”, “Musiqqa ilmi” (Musiqqa ilmi) ilmiy asarlari hali topilmagan. Zahiriddin Muhammad Bobur bu haqda yozgan. “Xatti Boburiy” arab yozuvining asosini turk fonetikasiga moslashtirgan. U Qur‘on va Boburning o‘zi ba‘zi asarlarini shu yozuv yordamida ko‘chirib yozgan.

Zahiriddin Muhammad Bobur nomidagi Andijon milliy bog‘ining “Xotira kitobi”da Prezidentimiz Islom Karimov shunday yozgan edi: “Bobur bobomiz nomi bilan biz cheksiz faxrlanamiz. tarixiy va ma‘naviy qadriyatlarni buyuk kelajakka ishonch va e‘tiqod bilan qaraymiz. Dunyoga buyuk Boburni ato etgan xalq hech qachon kamsitmasligi kerak va baxtli bo‘lishga loyiqdir”.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. <http://www.britannica.com>
2. <http://www.turkestantravel.com>
3. <http://Uzbekistan.lv>